

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСОБИСТОСТІ, ЯКА ПЕРЕБУВАЄ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН

Бочелюк Віталій Йосипович

*доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти
України, професор кафедри загальної та соціальної психології,
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»
м. Київ, Україна*

Глобальні соціальні зміни початку ХХІ століття (війни, цифровізація, міграційні процеси, економічна нестабільність, пандемії, інформаційні трансформації) істотно впливають на структуру особистості, її ціннісно-смыслову сферу та моделі поведінки. В умовах соціальної турбулентності особистість переживає кризу ідентичності, трансформацію життєвих стратегій і потребує нових психологічних ресурсів адаптації.

Проблема трансформації особистості в умовах глобальних соціальних змін є предметом міждисциплінарних досліджень у психології, соціології, філософії та педагогіці. Сучасні наукові розвідки засвідчують, що динамічні соціальні процеси – глобалізація, цифровізація, соціально-економічна нестабільність, міграційні процеси, воєнні та кризові явища – істотно впливають на структуру особистості, її ціннісні орієнтації, ідентичність та життєві стратегії.

Виходячи з аналізу сучасних наукових досліджень (О. Злобіна [1], О. Костенко [2], М. Слюсаревський [3], R. Lazarus [4] та ін.) можливо зробити висновок про те, що основні напрями трансформації особистості відбуваються в ціннісно-смысловій трансформації, переосмисленні життєвих орієнтирів, зростанні значущості безпеки, сім'ї, підтримки, посиленні екзистенційної рефлексії.

У зв'язку з цим відбуваються зміни ідентичності, а саме реконструкція професійної та громадянської ідентичності, формування нових форм соціальної солідарності, посилення національної самоідентифікації в умовах соціальних потрясінь. Відбувається емоційно-психологічна перебудова, а саме зростання тривожності та невизначеності, розвиток резильєнтності як адаптаційного ресурсу, формування посттравматичного зростання. Також зростає цифрова трансформація особистості. Відбувається зміна способів комунікації

та самопрезентації, формування цифрової ідентичності, вплив інформаційного перевантаження на когнітивні процеси.

В умовах воєнних подій трансформація особистості набуває особливої інтенсивності. Посилюється національна ідентичність, зростає рівень громадянської відповідальності, активізуються волонтерські та соціальні ініціативи.

Водночас спостерігаються ризики психологічного виснаження, травматизації та емоційного вигорання.

Глобальні зміни виступають не лише фактором дестабілізації, але й каталізатором зрілості та суб'єктності особистості.

Трансформація особистості в умовах глобальних змін має подвійний характер: поряд із кризовими проявами активізуються ресурси зростання та адаптації.

Глобальні соціальні зміни спричиняють системну перебудову ціннісної структури особистості. Посилюється соціальна та громадянська ідентичність, водночас можливі кризи професійної самореалізації. Резильентність виступає ключовим чинником позитивної трансформації. Посттравматичне зростання є поширеним феноменом у вибірці дорослого населення.

Психологічний супровід у період глобальних соціальних змін полягає у систематичній підтримці особистості або групи для збереження психічного здоров'я, адаптації до нових умов і розвитку особистісного потенціалу. Конкретно він включає кілька ключових напрямів:

1. Емоційна підтримка та стабілізація:

- надання допомоги у подоланні тривоги, стресу, невизначеності, які виникають через швидкі соціальні, економічні або технологічні зміни;

- робота з емоційними реакціями на кризові події, втрачені ролі, соціальні зміни;

- використання технік релаксації, емоційної регуляції, когнітивної переоцінки ситуацій.

2. Адаптаційна та консультативна діяльність:

- підтримка процесів адаптації особистості до нових умов (наприклад, зміни професійних вимог, соціальних ролей, культурних норм);

- консультування з питань особистісного розвитку, професійної самореалізації та життєвих стратегій;

- розробка індивідуальних планів психологічного розвитку та подолання стресових факторів.

3. Формування стійкості та ресурсів особистості:

- розвиток психологічної стійкості (resilience), здатності до саморегуляції та ефективного реагування на зміни;
- підтримка розвитку ціннісних орієнтацій, мотиваційної сфери та внутрішніх ресурсів для подолання складнощів;
- навчання навичкам прийняття рішень в умовах невизначеності та швидких змін.

4. Соціальна інтеграція та підтримка:

- організація групової психологічної роботи для підвищення соціальної підтримки;
- формування мереж взаємодопомоги та комунікаційних стратегій у колективі або спільноті;
- підвищення здатності особистості до конструктивної взаємодії з іншими в умовах змін.

5. Профілактика негативних наслідків:

- попередження психосоматичних, стресових або кризових станів, депресивних реакцій, вигорання;
- виявлення ризикових груп і робота з ними через індивідуальні чи групові інтервенції;
- підготовка до майбутніх змін через розвиток гнучких стратегій поведінки.

Узагальнюючи вищезазначене можливо відобразити на рис. 1.

Рис. 1. Психологічний супровід особистості у період глобальних соціальних змін

Таким чином, психологічний супровід у період глобальних змін – це комплексна діяльність, спрямована на збереження психологічного

здоров'я, розвиток адаптаційних і когнітивних ресурсів особистості та підтримку ефективної соціальної інтеграції.

Література:

1. Злобіна О. Динаміка соціально-психологічної резильєнтності населення України в умовах війни. *Demography and Social Economy*. 2024. Vol. 58, № 4. С. 148–164.
2. Костенко О. Психологія особистості в умовах соціальних трансформацій. Київ : Наукова думка, 2021. 240 с.
3. Слюсаревський М. Особливості змісту та тенденції динаміки суспільних сприйнять війни та перемоги. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Psychology*. 2024. № 20. С. 5–13.
4. Lazarus R.S., Folkman S. Stress, appraisal, and coping. New York : Springer Publishing Company, 1984. 456 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-619-8-58>

СУЧАСНА ЛЮДИНА ПІД ВПЛИВАМИ ЗРОСТАЮЧОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ СКЛАДНОСТІ СЬОГОДЕННЯ

Гарькавець Сергій Олексійович

*доктор психологічних наук, професор, професор кафедри
психології та соціології,*

*Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля
м. Київ, Україна*

Волченко Лариса Петрівна

*кандидат психологічних наук, начальник Управління освіти
Сіверськодонецької МВА Луганської області
м. Київ, Україна*

За останні десятиліття людство зробило великі кроки у своєму розвитку, а інформаційні технології змінили та продовжують стрімко змінювати майже всі сфери його існування у ХХІ ст. Це призводить до того, що багато хто з людей не поспівають за науково-технічним прогресом, а їхня раціональна логіка виявляється безсилою для тлумачення всього того, що з цим прогресом пов'язано. Отже, в умовах зростаючої невизначеності, складності та інформаційного